

Skjøtselsplan

for

Teisdalen naturreservat

Fylkesmannen i Nordland

Rapport

	TILGJENGELIGHET Internett: www.fylkesmannen.no/nordland www.miljostatus.no/nordland	DATO: 19.09.2005 SIDETALL: 15
FORFATTER: Fylkesmannen i Nordland		
PROSJEKTUTFØRELSE: Fylkesmannen i Nordland		
SAMMENDRAG: Fylkesmannen i Nordland har i samarbeid med Miljøfaglig Utredning utarbeidet skjøtselsplan for Teisdalen naturreservat i Sømna kommune, Nordland fylke. Reservatet er opprettet for å ta vare på ei rik og lite påvirket edelløvskogsli. Skjøtselsplanen er bygd på planprinsipper, retningslinjer og generelle forslag til tiltak. Formålet med planen er å sikre en enhetlig, mer forutsigbar og bedre forvaltning av reservatet.		
EMNEORD NORSK Teisdalen naturreservat Skjøtselsplan Biologisk mangfold Løvskog		
Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelinga Roar Høgsæt		
TITTEL: Skjøtselsplan for Teisdalen naturreservat		
Fylkesmannen i Nordland. Miljøvernavdelinga, Moloveien 10, 8002 Bodø		

Forord

Miljøfaglig Utredning AS v/Geir Gaarder utarbeidet på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland utkast til skjøtselsplan for Teisdalen naturreservat i Sømna kommune. Fra Fylkesmannen i Nordland sin side ble det foretatt korrektur og formalkontroll av planutkastet før det ble sendt på høring til grunneiere og kommune.

Under høringen kom det ikke inn innspill med kommentarer til innholdet i planen. Fylkesmannen i Nordland har på bakgrunn av dette utarbeidet og vedtatt den endelige skjøtselsplanen.

Bodø, 19.09.05

Roar Høgsæt

Innhold

Forord	3
Innhold	4
1 Innledning.....	5
2 Metode.....	6
2.1 Naturfaglige registreringer	6
2.2 Fremmede treslag	6
2.3 Skjøtselsplanen.....	7
3 Resultater.....	8
3.1 Naturfaglige verdier	8
3.1.1 Generelle naturforhold	8
3.1.2 Tidligere bruk/ utvikling	8
3.1.3 Mulige trusler og skjøtselsbehov.....	8
3.2 Skjøtselsplan.....	10
3.2.1 Prinsipper	10
3.2.2 Retningslinjer	10
3.2.3 Generelle tiltak	10
4 Kilder.....	12

1 Innledning

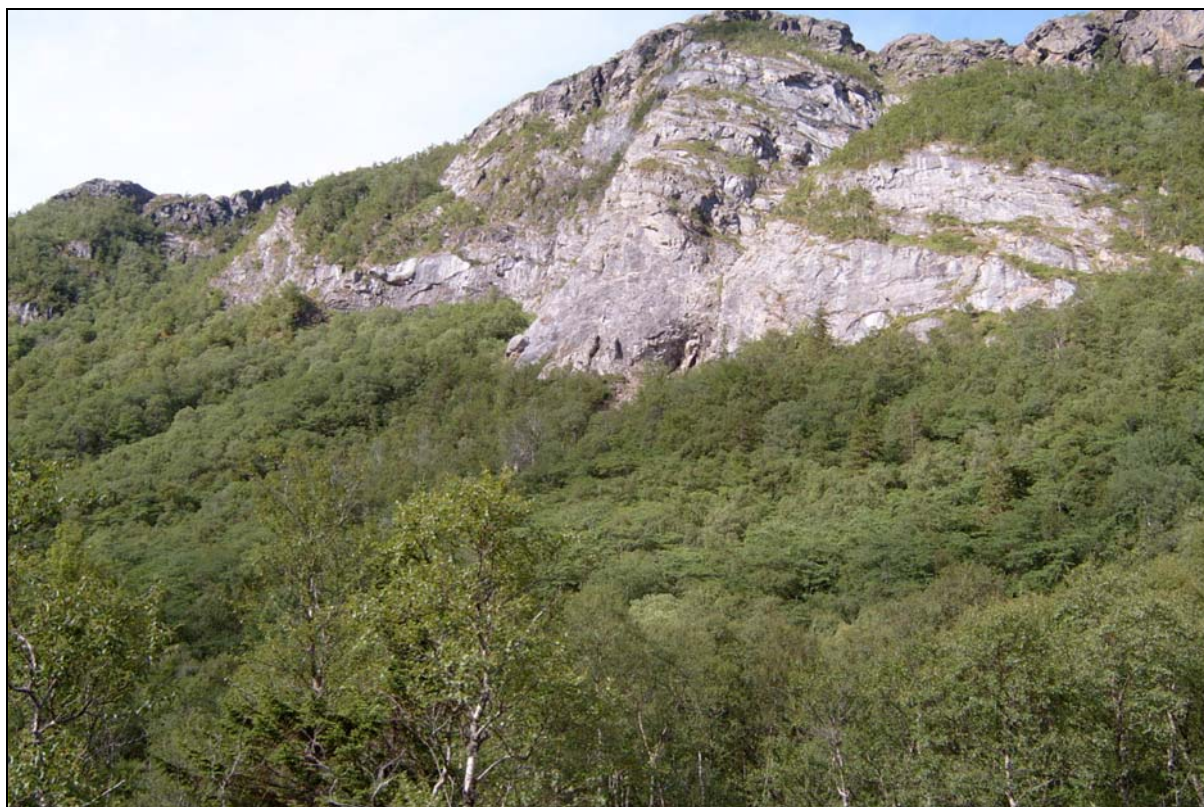
Teisdalen naturreservat ble opprettet ved kgl. res. 12. desember 2000 av Regjeringen i statsråd. Formålet med fredningen, slik det er formulert i fredningsforskriftene, er å *"bevare en usedvanlig frodig og variasjonsrik edelløvskogsli, som i liten grad har vært utsatt for merkbar hogst, samt den tilhørende fauna."*

Reservatet er på 221 dekar, og ligger på nordvestsiden av Ursfjorden, innenfor det nedlagte gardsbruket Halsen, se vedlegg 2.

Fredningsforskriftene gir rammer for skjøtselsplanen, med sine regler om hva som er tillatt og forbudt innenfor reservatet. Disse er gjengitt i vedlegg 1.

I kap. VII angis at forvaltningsmyndighetene *"kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det bør utarbeides skjøtselsplan som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak."*

Formålet med skjøtselsforslag er å foreslå tiltak som primært ivaretar fredningsformålet. Denne planens formål er å gi klare retningslinjer for forvaltningen av reservatet. Den inneholder forslag til skjøtselstiltak, samt prinsipper og retningslinjer for forvaltningen.

Bilde 1: Oversiktsbilde over Teisdalen naturreservat sett fra Stormyra. I nedre deler er det ei gradvis brattere lauvskogskledte lia med spredte grantrær. Ovenfor kommer berghamre og flåg i lys gråblå farge som følge av den kalkrike berggrunnen.

2 Metode

2.1 *Naturfaglige registreringer*

Kunnskapen om de biologiske verdiene innenfor lokaliteten er basert på to kilder:

- Utkastet til verneplan for rike lauvskog i Nordland (Nettelbladt & Roll 1992)
- Miljøfaglig Utrednings forslag til skjøtelsplan (Gaarder 2003)

Ved Miljøfaglig Utrednings befarings i forbindelse med utarbeiding av forslag til skjøtelsplan, ble det lagt vekt på å registrere følgende forhold:

- rødlistearter og potensielle signalarter
- vegetasjonstyper
- naturtilstand (suksesjonsfaser m.m.)
- inngrep
- innførte arter

Det blir ikke nærmere redegjort for kilder og kartleggingsmetoder, f.eks. for utvalget av rødlistearter, signalarter eller vegetasjonstyper. Generelt benyttes vanlig brukte litteraturkilder og metoder.

2.2 *Fremmede treslag*

Plantede treslag er særlig norsk gran, men i noen tilfeller også norsk furu eller utenlandske bartrær (særlig nordamerikanske som sitka/lutzgran). Det er antagelig i første rekke tre former for trusler disse kan utgjøre mot naturverdiene; forsuring av marka, utskygging av den stedegne vegetasjonen og sekundærspredning fra plantefeltene.

Trær fører i sin vekstfase ofte til en viss forsuring av jordsmonnet, opp mot en pH-enhet (Lundmark 1986). Bartrærne gir gjennomgående lavere pH enn lauvtrær. Senkingen av pH skyldes aktive opptak av kationer, men siden disse frigjøres når trærne dør, blir forsuringseffekten midlertidig og betinget av skogbestandets alder (Horntvedt 1989, Lundmark 1986). Faren for forsuring er trolig størst på løsmassefattig eller utvasket mark på sur berggrunn, mens lauvskogsreservatene i Nordland gjennomgående står på meget kalkrik mark med høy naturlig bufferevne. Forsuring anses derfor ikke som noen alvorlig trussel mot naturverdiene.

Derimot er utskygging en mer reell trussel, og effektene av dette er lett å observere ved studier av plantefelt i ulike alder. I de fleste reservat er det dokumentert viktige naturverdier knyttet til feltsjiktet, og dette dreier seg gjerne om middels til relativt lyskrevende planter. I områder med lavvokste, relativt unge plantefelt som står i naturfaglig sett verdifull markvegetasjon, vil derfor snarlig fjerning av disse vanligvis være nødvendig for å opprettholde naturverdiene.

Sekundærspredning av bartrærne er også en meget aktuell problemstilling (dette gjelder også for enkelte innførte lauvtrearter), og kan observeres i flere av de opprettede naturreservatene. Innføring og spredning av fremmede arter anses som en av de alvorligste truslene mot det biologiske mangfoldet på kloden. Det har vært relativt lite fokusert på dette i Norge, sammenlignet med mange andre land, med unntak av for enkelte organismer i ferskvann (som *Gyrodactylus*). I forvaltningen av skogøkosystemene har forskningen på temaet vært

begrenset, på tross av at innplanting av fremmede bartrær har skjedd i stort omfang. NIJOS (2002) oppgir at 1,8 millioner dekar er tilplantet med fremmede treslag i Norge, og at det er påvist spredning av gran på ytterligere 0,36 millioner dekar. Siden de fleste plantede trærne i begrenset grad har kommet opp i frøproduserende alder, er det grunn til å regne med at omfanget øker. I alle reservat der spredning kan observeres eller dette vurderes som en potensiell risiko, tilrås det derfor å fjerne de innførte artene relativt raskt for å redusere faren for sekundærspredning.

2.3 Skjøtselsplanen

Skjøtselsplanen er trinnvis oppbygd, på bakgrunn av;

1. planprinsipper (ut fra fredningsformål og andre retningslinjer fra forvaltningsmyndighetene)
2. retningslinjer (utledet av prinsippene, i kombinasjon med generell kunnskap om naturverdiene som finnes i reservatet, og hvordan disse bør bevares)
3. generelle forslag til tiltak (konkrete regler for forvaltningen av reservatet, basert på retningslinjene)

Det blir i denne rapporten ikke nærmere redegjort for eller gitt referanser som begrunner forslagene til tiltak, ut over det som kommer fram andre steder i rapporten.

3 Resultater

3.1 Naturfaglige verdier

3.1.1 Generelle naturforhold

Reservatet ligger i indre deler av Ursfjorden, på nordøstsiden av denne. I en liten tverrdal ligger det nedlagte gardsbruket Halsen. Nord for garden, under fjellet Dyrgrøvtuva, er det ei bratt lauvskogli. Opp mot snau fjellet går denne lia over i bratte bergvegger og flåg, før terrenget flater ut over 300 m o.h. Berggrunnen skal ut fra Sigmond m.fl. (1983) bestå av gabbro, men det går tydeligvis et belte med kalkstein gjennom øvre del av lokaliteten.

Nettelblatt & Roll (1992) har følgende vurdering av naturkvalitetene til området: "Lia består for en stor del av almeskog og har innslag av andre tre- og buskslag som hassel, krossved, bjørk, rogn, selje, hegg, gran og gråor. Markfloraen er rik og varierende. Her fins tyrihjel, turt, skogburkne, tysbast, kvitbladtistel, skogsvinerot, vårerteknapp, liljekonvall, firkantperikum, lodneperikum, krattfiol, stortveblad, myske og rundmorkel."

Fjeldstad & Gaarder (2003) beskriver området slik: "Lokaliteten ligger like nord for det nedlagte bruket Halsen, på vestsiden av indre deler av Ursfjorden. Den består av ei ganske bratt sørvestvendt skogsli som går over i bratte stup i øvre deler, og et mer slakt fjellplata ovenfor (som ikke ble oppsøkt). I nedkant ligger ei lita myr (Stormyra).

Lia har lauvskog dominert av bjørk, men også med en del selje. I tillegg finnes litt alm og i nedre deler også velutviklede hasselkratt. Alm når opp i 350 m o.h. (O.N. pers. medd.). Feltsjiktet preges i stor grad av høgstauder, selv om det i nedre deler også er litt lågurtskog, og i øvre deler går det over i kalkrik rasmark.

Floraen er artsrik og innslaget av sørlige, varmekjære arter er relativt stort. Av spesiell interesse er funn av et lite bestand av sanikkel like ovenfor Stormyra, som her har sin nordligste forekomst i landet og eineste kjente lokalitet i Nord-Norge (arten var tidligere kjent nord til Leka i NT). I tillegg forekommer bl.a. junkerbregne, myske, lodneperikum, storklokke og breiflangre. Spesielt i rasmarka opp mot bergveggene er det en relativt rik flora av kalkkrevende arter, deriblant flere fjellplanter, som reinrose, bergstarr, kalktelg, rødflangre, fjellbakkestjerne og rødsildre.

På lauvtrær, særlig selje, er det en middels rik forekomst av lav knyttet til lungeneversamfunnet, bl.a. med sølvnever."

3.1.2 Tidligere bruk/ utvikling

Under Miljøfaglig Utrednings befaring opplyste grunneier Odd Nicolaisen at området tidligere ble benyttet til husdyrbeite. Han kjente ikke til at det hadde vært foretatt hogst i området i nyere tid.

3.1.3 Mulige trusler og skjøtselsbehov

Behovet for skjøtsel og hensyn er i første rekke kommentert og vurdert av Fjeldstad & Gaarder (2003), som skriver følgende: "Fredningen medfører at evt. skogsdrift ikke utgjør noen aktuell trussel her. Derimot ble det ved besøket i 2002 observert til dels alvorlige

beiteskader av elg på almetrærne, noe som indikerer et stort behov for å redusere elgstammen i området. Det er mer usikkert om almetrærne har behov for skjøtsel i form av rydding av andre treslag for å fremme foryngelse."

Også Nettelbladt & Roll (1992) har kommentarer til skjøtsel; "Behov for fristilling av enkelte almetrær kan oppstå og kan da utføres av grunneieren som vedhogst."

Bilde 2: Sanikelbestandet i skogen nær Stormyra. Arten ble bare observert her i området. Dette er hittil eneste kjente forekomst av arten i Nord-Norge.

3.2 Skjøtselsplan

3.2.1 Prinsipper

Planens primære formål skal være å bevare den varmekjære edelløvskogen med tilhørende mangfold av arter. Som sekundære formål skal eventuelle andre naturverdier i området søkes bevart, samt andre bruksmåter tilgodesees.

Som aktuelle andre naturverdier i reservatet er kravfulle, kalkkrevende planter knyttet til berg og rasmark. I tillegg er det potensiale for kravfulle marklevende sopp, bl.a. knyttet til hasselkratt. Som andre bruksmåter vurderes forholdet til å bruke området til friluftsliv, husdyrbeite og uttak av ved som aktuelle.

Ambisjonsnivået for ressursinnsats i forhold til skjøtsel og andre aktive, kostnadskrevende tiltak for å fremme fredningsformålet settes lavt, d.v.s. ingen faste, årlige tiltak og en gjennomsnittlig innsats som ligger ned mot 1-3 dagsverk pr. år.

3.2.2 Retningslinjer

1. Generelt vurderes kulturlandskapsverdiene som små, og en bevaring/tilbakeføring til naturstilstand er ønskelig.
2. Almetrærne er svært utsatt for skader som følge av elgbeite. Uten en effektiv elgforvaltning som reduserer disse skadevirkningene vil viktige deler av begrunnelsen for fredningen gå tapt.
3. Behov for skjøtsel for å fremme alm ved hogst bør fortløpende vurderes, men ut fra skogens for øvrig lite påvirkede karakter bør ikke slike inngrep settes i verk uten grundige biologiske vurderinger på forhånd.

3.2.3 Generelle tiltak

1. Hogst tillates i utgangspunktet ikke.
2. Hvis det på basis av biologiske vurderinger, på et senere tidspunkt anses som nødvendig med hogst av hensyn til å ivareta formålet med fredningen, så bør denne ha følgende begrensninger:
 - Hogsten skal ikke gi større skader på markvegetasjonen, og ikke endre dreneringsforholdene i lia. Dette innebærer at den primært bør utføres på frossen mark, helst med vinsj/taubane/slepebane, og eventuelt manuelt uttak i vekstsesongen..
 - Det skal stå igjen minimum 30 middelaldrende til eldre trær pr. dekar etter hogsten (dvs. maksimalt 5-10 meters avstand mellom trærne).
 - De eldste lauvtrærne skal stå igjen. Alle døde trær skal også spares.
 - Hogsten begrenses til bjørk, gråor og gran.
3. Husdyrbeite er tillatt innenfor området. Det anbefales at beitinga begrenses til ekstensivt beite med sau. Situasjonen bør overvåkes, og ved tegn på skader på verneverdiene bør tiltak vurderes.
4. Reservatet befares av kompetent biolog minst hvert 10. år for å sjekke bl.a. skogtilstanden og bestandsutvikling av viktige arter som alm og sanikkel, og iverksetter tiltak hvis det oppstår fare for at verneverdiene forringes. Inntil elgskadene er opphørt eller sterkt redusert bør det utføres befaringer minst hvert 2. år.

Bilde 3: Breiflangre i rik, lågurtpreget lauvskog. Arten ble funnet flere steder i området, særlig tilknyttet hasselkrattene.

4 Kilder

Fjeldstad, H. & Gaarder, G. 2003. Botaniske undersøkelser i Nordland 2002. Resultater fra feltbefaringer. Miljøfaglig Utredning, rapport 2003:23. 51 s.

Gaarder, G. 2003. Forslag til skjøtelsplan for Teisdalen naturreservat, Sømna. Miljøfaglig Utredning, rapport 2003:4. 16 s.

Horntvedt, R. 1989. Barskog og forsuring. NISK rapport 3/89. 12 s.

Lundmark, J-E. 1986. Skogsmarkens ekologi. Ståndortsanpassat skogsbruk. Del 2 - tillämpning. Skogsstyrelsen. 319 s.

Nettelbladt, M.G. & Roll, E. 1992. Utkast til verneplan for rike løvskoger i Nordland fylke. Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelinga. Rapport nr. 4-92. 93 s.

NIJOS 2002. Resultatkontroll Skogbruk og Miljø. Rapport. NIJOS nummer 6/2002. 38 s.

Sigmond, E.M.O., Gustavson, M. & Roberts, D. 1983. Berggrunnskart over Norge. M 1:1 million. Nasjonalatlas for Norge, hovedtema 2, kartblad 2.2.1. NGU.

Vedlegg 1: Fredningsforskrift

Forskrift om fredning av Teisdalen naturreservat, Sømna kommune, Nordland.

Fastsatt ved kgl.res. 15. desember 2000 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et naturområde i Sømna kommune i Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl. res. av 15. 12.2000 under betegnelsen Teisdalen naturreservat.

II

Det fredede området berører følgende gnr./bnr.: 21/1 og 22/1,2. Reservatet dekker et totalareal på 221 daa. Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet desember 2000. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Sømna kommune, hos Fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka, og knekkpunktene skal koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare en usedvanlig frodig og variasjonsrik edelløvskogsli, som i liten grad har vært utsatt for merkbar hogst, samt den tilhørende flora og fauna.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser :

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, gjerder, anlegg og faste innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., fremføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, drenering og annen form for tørrlegging, utføring av kloakk eller konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig.
4. Idrettsarrangement, jakthundprøver og annen organisert virksomhet i naturreservatet er forbudt.
5. Motorisert ferdsel er forbudt. Start og landing med luftfartøy er forbudt.
6. Bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning er forbudt.
7. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

Vedlegg 1: Fredningsforskrift

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed, med unntak av øvelseskjøring i den forbindelse.
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Tradisjonell beiting, unntatt beiting med geit. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
4. Jakt og utøvelse av fiske.
5. Vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Organisert ferdsel i reservatet av universitet, høyskoler, skoler og barnehager i undervisningssammenheng.

VI

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i kap. V, pkt. 4 og 5.
2. Bruk av reservatet i forbindelse med reindrift.
3. Avgrenset bruk av reservatet som angitt i kap. IV, pkt. 4.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det bør utarbeides skjøtselsplan som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

X

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2: Vernekart

